

Fazekas Gábor

Multimédia rendszerek

Oktatási segédanyag

Második (átdolgozott) kiadás

Debrecen, 2008.

Irodalom

1. **Simon J. Gibs, Dionysos Tschritzis: *Multimedia Programming*, Addison-Wesley 1994.**
2. ***The Handbook of Multimedia Information Management*, Ed. By W.I. Grosky, R. Jain, R. Mehrotra, Prentice Hall, 1997.**
3. **S. Koshafian, A.B. Baker, *Multimedia and Imaging Databases*, Morgan Kaufman Publishers, 1996.**
4. **J. Burger, *The Desktop Multimedia Bible*, Addison-Wesley 1992.**

Bevezetés

Media, mediae (Merriam Webster):

(latin, 1841.)

- **Átmenet a hangtalan és a kiejtett "h" hang (hehegés) között.**
- **A véredények falának középső rétege.**

Media, medias, medium (Merriam Webster):

- **A művelés, közvetítés, kifejezés eszköze (medium).**
- **Tömegtájékoztatás (sajtó, rádió, televízió) gyűjtő neve, (media).**
- ***Az elnevezés kb. 50 éve (1923.) a hirdetés területén bukkan fel a maihoz hasonló értelemben.***

Multimédia:

- **Az audió- és vizuális eszközök célszerű kombinációja a kommunikáció és kifejezés (prezentáció) határfokának javítása, azaz az információs csatorna szélesítésének érdekében.**
- **Hagyományos kísérletek az információ közvetítésére a művészetekben és az oktatásban: különböző érzékelő csatornák és kifejezési módok alkalmazása.**
- **Az ember multimediális képességei, interaktivitás.**
- **Az elnevezés "*anakronizmusa*".**

Számítógépes (digitális) multimédia (80-as évek közepétől elérhető, MAC):

- **A számítástechnika "*humanizálódási*" folyamata.**
- **Ma már desktop számítógépek is képesek digitális audió- és vizuális adatok különböző célú komplex kezelésére.**
- **A hagyományos multimédiában a kreativitás, az információ közvetítés, a képzelet megragadása volt az elsődleges, a technológia másodlagos volt. (a hangsúly a *tartalmon*, és nem a *mechanizmuson* volt.**
- **A digitális multimédiában sokkal fontosabb szerepet játszik a technológia: elérhető- és várható technológia.**

A digitális multimédia definíciójának problémája:

- Nincs egységesen elfogadott definíció, azaz a fogalmat sokan és gyakran használják, de kevesen törekszenek átfogó értelmezésre:
- Hardver- és szoftvermérnökök: *"Multi-cable definition"*
- A felhasználó perspektívája szerint van:
  - *Multimédia prezentáció,*
  - *Multimédia munkaállomás (, vagy PC),*
  - *Multimédia adatbázis.*
- Prezentáció szerzők, munkaállomás tervezők, adatbázis kutatók perspektívája ettől különbözik.
- "Kapcsolódási pont": lehet pl. a *multimédia adat!*

(Multi)média adat, digitális- és naturális média:

- **Média adat: Marshall McLuhan (Understanding Media, <http://www.mor.itesm.mx/ProyHuma/eautor.html>):**
  - ***Az ember "kiterjesztése", vagy***
  - ***technológiák és termékek összessége, amelyek érzékeinknek hozzáférést teremtenek az információ további formáihoz.***
- **A média fogalom további lehetséges megközelítése:**
- **Az információ továbbításának és elosztásának módjai (pl. nyomtatott-, ill. sugárzott média)**
- **A művészi kifejezés anyagainak és formáinak leírása.**

Hasonló dolog történik, amikor digitális, ill. természetes médiáról beszélünk:

- természetes média fizikai elemeken (papír, kő, tinta, festék, hangszer) alapul;
- digitális média alapja a számítógép.
- **Műtermék (artifact):** a médium által produkált objektum.
- **Média adat:** a műtermék sz. géppel "olvasható" reprezentációja, formája.
  - Nincs éles határ, sőt visszacsatolások is vannak.
- **Multimédia műtermék (multimedia artifact):** különböző (típusú) média műtermékek kompozíciója.
  - térbeli kompozíció (pl. kép + kép)
  - időbeni kompozíció (pl. kép + audió)
- - **Multimédia adat:** a multimédia műtermék sz. géppel "olvasható" reprezentációja, formája.

Példák:

média	műtermék	média adat
Fotópapír (természetes médium)	Fotográf, kép (természetes műtermék)	Digitális kép
Szg. Display berendezés (digitális médium)	A képernyőn megjelenő kép (digitális műtermék)	Digitális kép

Multimédia hardver:

Több féle *osztályozási szempont* követhető (pl.: az *alkalmazások jellemzőit* tekintve):

- a felhasznált média típusok alapján,
- az alkalmazás természete (módosíthatóság) alapján,
- az interakció támogatási lehetőségei alapján,

Osztályozás(!) a *hardver* belső, lényeges *funkcionalitása* alapján:

- **Digitális média berendezések - média specifikus digitális hardver**
- **Analóg média berendezések - média specifikus analóg hardver**
- **Általános célú berendezések - nem média specifikus hardver**
- **Szinkronizációs berendezések - eszközök a média szinkronizációhoz**
- **Interakciós berendezések - megengedik a felhasználó beavatkozását a folyamatokba**
- **Multimédia platformok - különböző média eszközök integrációja**

(Átfedések vannak!)

Digitális média berendezések

Fogalmak:

- **Felvétel (expozíció, capture):** egy média műtermék digitális reprezentációjának létrehozása
- **Prezentáció (lejátszás, presentation):** re-kreáció, azaz az "inverz" folyamat
- **Feldolgozás (processing):** dekódolás, effektusok hozzáadása, konverzió, stb.

<i>capture</i>	<i>presentation</i>	<i>processing</i>
ASCII klaviatúra MIDI klaviatúra Kép scanner 3D digitalizáló Video frame grabber Videó digitalizáló Audió digitalizáló	Frame puffer, Display meghajtó Printer MIDI szintetizátor Audió A/D konverter	Videó kódoló/dekódoló Audió kódoló/dekódoló Digitális videó effektus generátor Digitális audió effektus generátor 3D grafikus hardver

Analóg média berendezések

(ezeket is lehet - sokszor - számítógéppel vezérelni)

Csoportok:

- **Forrás (source):** az analóg jel létrehozása
- **Nyelő (sink):** az "inverz" berendezés
- **Szűrő (filter):** konverzió egy media típuson belül, vagy típusok között, stb.

<i>sources</i>	<i>sinks</i>	<i>filters</i>
Mikrofon Videó kamera Videó szalag lejátszó Audió szalag lejátszó Videódiszk lejátszó Fényképezőgép	Hangszóró Videó display Videó szalag felvevő Audió szalag felvevő	Analóg videó effektus generátor Analóg audió effektus generátor Audió mixer Videó scan konverter Videó overlay készülék

Általános célú berendezések

- nincsenek egy speciális média típushoz rendelve
- pl.: CD-ROM, mágnes lemez, hálózati eszközök, processzorok, oszcilloszkópok (!analóg és digitális is egyben!)

Interakciós berendezések

- direkt kontrollt biztosítanak az alkalmazás viselkedése fölött
- pl.: egér, botkormány, 3D tracker, fényceruza, kalviatúra

Szinkronizációs berendezések

- feladat, az időzítés párhuzamos, vagy lineáris prezentációknál
- pl.: szinkron-generátor, "genlock"

Multimédia platformok

- általában a végfelhasználót szabadítják meg egy egyszerű termék multifunkcionalitásával kapcsolatos többletmunkától (... majd beletesszük, amit kapunk!... - probléma)
- pl.: multimédia munkaállomások, PC-k.
- ma általában egy hagyományos munkaállomás nagyfelbontású színes képernyővel, 3D grafikus kártyával, hangszóróval és mikrofonnal, CD-ROM-mal, audió- kártyával. (+ digitalizálókkal, stb.)

Multimédia hálózatok

- alkalmazások: video conferencing systems, videó/audió on-line/broadcasting rendszerek (VIDEO on line, America on-line)
- a jelenlegi *világháló* nem, vagy csak erős korlátozásokkal alkalmas erre a célra

Speciális követelmények:

- **Sávszélesség (*Bandwidth*):** tömörített digitális videó átviteléhez néhány Mbit/sec sebesség szükséges, multimédia hálózathoz néhány Gbit/sec(!)
  - **Reményteljes:**
    - ISDN (Integrated Services Data Network), ill.
    - ATM (Asynchronous Transfer Mode) technológiák.
- **Többszörös fogyasztás (*Multicasting*):** egyszerre sok célhoz kell eljuttatni, amely kör összetétele menetközben változhat.
- **Valós idejűség feltételek (*Real-time constraints*)** késleltetés, pufferezés, szinkronizáció problémája
- **Megbízhatóság (*Reliability*):**
- **A szolgáltatás minősége (*Quality-of-Service, QoS*):** az alkalmazás *beállíthatja* a számára szükséges minimális teljesítmény paramétereit.

Multimédia szoftver: alkalmazások

Mi tekinthető multimédia szoftver alkalmazásnak?

- az "ejnye-ejnye szövegszerkesztő" esete
- a multimédia *központi szerephez jut az alkalmazásban!*

Kategóriák:

- **Interaktív videodiszk alkalmazások**
  - **50000 frame/ 30 perc "játékidő"**
  - **oktatási célok**
- **Elektronikus játékok**
  - **Mindenki ismeri**
- **Hipermédia böngészők (*Hypermedia browser*)**
- **Multimédia prezentációs rendszerek**
  - **Engine, slide shower**
  - **Pl.: PowerPoint**

- **Multimédia szerzői rendszerek (*authoring systems*): célja prezentációk létrehozásának támogatása.**
  - **Lépések:**
    - **Felvételek (capture)**
    - **Konverziók**
    - **Editálás**
    - **Komponálás (tér és időbeli viszonyok megadása)**
    - **Interaktivitás bevitele**
    - **Mastering (elosztás, továbbadás előkészítése)**

- **Multimédia levelező rendszerek**
- **Desktop videó rendszerek (capturing and postproduction)**
- **Desktop konferencia rendszerek (multicasting, multiuser tulajdonság biztosítása)**
- **Multimédia szolgáltatások (video-on demand, bevásárlás, bank, táv-oktatás)**

Multimédia szoftver: környezetek

Multimedia environment (környezet): szolgáltatások, absztrakciók, interfészek, könyvtárak, adatbázisok együttese multimédia programozáshoz.

A szabványosítás jelentősége, hordozhatóság.

- **Multimédia operációs rendszerek: milyen funkcionalitás szükséges?**
  - **Valós idejű folyamat vezérlés**
  - **Folytonos média absztrakciók támogatása**
- **Multimédia adatbázisok: új adattípusok!**
  - **Nagy adatértékek, BLOB (Binary Large Object)**
  - **Új attribútumok (hang, kép)**
  - **Lekérdező nyelv problémái (rekord-stream)**
  - **Hosszú valós idejű operációk, más típusú konkurencia kontrol.**
- **Multimédia toolkit-ek**
  - **Device driver-ek**
  - **Class libraries**
  - **Andrew toolkit (1990)**

2. Média típusok

Média típus $\Rightarrow$ a multimédia alkalmazások leírásánál a média adattípusra utal.

Pl.

- **nyomtatott média : text**
- **sugárzott média: videó**

az ábrázolás és a műveletek összhangjának problémája.

(mátrix $\Leftrightarrow$ mátrixszorzás $\Leftrightarrow$ kép)

Média típus objektum-orientált megközelítésben:

média típus *<név>*

reprezentáció

<a reprezentáció aspektusai>

műveletek

<a műveletek kategóriái>

Magasszintű osztályozás szerint:

- *nontemporális (statikus, nem idő-alapú, diszkrét)*
- *temporális (dinamikus, időalapú, folytonos)*

média típusokról beszélhetünk.

2.1 Nontemporális média típusok

- *szöveg (text)*
- *kép (picture)*
- *grafika (graphics)*

média típus *text*

reprezentáció

- *ASCII*
- *ISO karakter készletek*
- *Marked-up text*
- *Strukturált text*
- *Hypertext*

műveletek

- *Karakter műveletek*
- *Sztring műveletek*
- *Editálás*
- *Formázás*
- *Alak illesztés (mathcing) és keresés*
- *Rendezés, válogatás*
- *Tömörítés*
- *Titkosítás*
- *Nyelv specifikus műveletek*

Megjegyzés: A szöveg (text) lényeges és pontos információ-közvetítő, ha nem is olyan izgalmas, mint pl. a digitális videó és a 3D animáció.

Szöveg reprezentáció

ASCII (*American Standard Code for Information Interchange*)

- Angol ABC kis- és nagybetűi, számjegyek, írásjelek, szegmentáló- és átvitelvezérlő jelek,
- 7/8 bites változat,
- a fel nemhasznált jelek egyéni értelmezése ⇒ inkompatibilitás

ISO (*International Standard Organisation*) ⇒ az ASCII rendszer standard kiterjesztései

- tervezte: ECMA (European Computer Manufacturers Association),
- regisztrálta: IANA (Internet Assigned Number Authority) a MIME (Multi-purpose Internet Mail Extensions) számára,
- ISO Latin1 (ISO 8859-1) nyugat-európai nyelvek,
- ISO Latin2 (ISO 8859-2) közép-európai nyelvek (16 db, pl. magyar),
- ISO 8859-5 ⇒ cirill, ISO 8859-7 ⇒ török,
- van (IEEE) Chinese, Japanese, Korean, Arabic, ... is.
- Alkalmazásai: X-window rendszer, PostScript rendszer, szoftver csomagok nemzetközi verziói
- Windows 1250 karakterkészlet

<http://sizif.mf.uni-lj.si/linux/iso8859-2.html>

<http://www.microsoft.com/tuetype/unicode/1250.htm>

”Marked-up” szöveg

- * **karakterkészletek a tartalom kifejezését szolgálják,**
- * **formai megjelenéshez („prezentációhoz”) további információ kell (pl. pozicionálás, tipográfiai jellemzők megadása).**
- * **egy megoldás: speciális karaktersorozatok („mark-up-string”) elhelyezése a szövegben, amelyek strukturális határokat és formátum specifikációkat jelentenek.**
- * **pl. a *troff* (UNIX, Ossana, 1976) rendszerben**
  - .ce {=*center line*} jelentése: a következő sort középre kell pozicionálni a lapon.**
- * **potenciális probléma: keveredik a logikai struktúra (pl. paragrafus vége) az u.n layout-tal (margók) ⇒ globális formázás lehetősége.**
- * **cél: megszabadulni a „display rabságától” ⇒ portábilítás.**
- * **egy megoldás: SGML (Standardized Generalized Markup Language, ISO 1986) elválasztja a layout-ot a logikai szerkezettől ⇒ *dokumentum típus* absztrakt és ⇒ *dokumentum előfordulás* konkrét fogalma.**

- * **extrém esetek (szolgáltatások):**
  - * **troff: + vezérlési szerkezetek + változók + makrók;**
  - * **T_EX (D. Knuth, 1984);**
  - * **L^AT_EX (L. Lamport, 1986)**
- * **speciális területek kezelése: SMDL (Standard Music Description Language ⇒ *temporális!*)**
- * **PostScript, PDF, RTF formátumok szerepe**

Struktúrált szöveg

* A „tag”-ek (címkék) lehetővé teszik, hogy a szöveget struktúráljuk. A struktúra lehet a szöveg tartalmi egységeit kifejező logikai struktúra (fejezet, szakasz, paragrafus, stb)

⇒ ez pl. lehet egy *fa-szerkezet*.

* Sok dokumentum feldolgozó rendszernek saját megoldása van a fenti hierarchikus dokumentumszerkezetek kezelésére, de

* van szabvány is! ODA (*Office Document Architecture*, ISO 1989)

Hypertext

- * a hagyományos szövegek a layout szempontjából- és logikai értelemben véve is hierarchikusak, sokszor egyszerűen lineárisak.
- * a *hypertext*nek ezzel szemben háló-szerű szerkezete van: *csomópontokból* (node) áll, amelyek *kapcsolókkal* (link) vannak összekötve.
- * a felhasználó rendelkezik egy *számítógépes böngészővel* (browser, számítógépes prezentációs rendszer), amelynek segítségével a kapcsolókat követve képes (interaktív módon) a csomópontokat gyorsan elérni.
- * node mérete $\approx$ képernyőméret
- * igazi probléma: a kapcsolók követése
- * a kapcsolók típusai:
  - egy, vagy kétirányú,
  - csomópontra, paragrafusra, szóra mutat,
  - attribútummal ellátott, vagy attribútum mentes (pl. a link követése feltételezi bizonyos akciók végrehajtását).
- * szabványok: HTML, HYTEX, ...

Szöveg (text) műveletek

Karakter műveletek

- * építőkö a bonyolultabb műveletekhez
- * „karakter” adattípus
- * rendezés, a kódrendszerek monotonitása

Sztring műveletek

- * sztring= karakterek sorozata
- * konkatenáció
- * rész-sztring kiválasztás

Editálás (szerkesztés)

- **a létező dokumentum tartalmának és formájának megváltoztatása; tipikus műveletek:**
- **append/insert/delete**
- **cut/copy/paste**
- **sztring + strukturális operációk**
- **cutting pad**
- **... felsorolás, rendezés, stb. ...**

Formázás (formatting)

- * a „layout”- specifikációk alkalmazása a szövegre
- * **interaktív: a formázó az editorral *párhuzamosan* működik ⇒ WYSIWYG („What You See Is What You Get”)**
- * **nem interaktív: editálás, majd kívánságra: *wiev/print*,**
- * **a formázás eredménye (bitmap, vagy!) leírható: PDL (*page description language*) segítségével: a PDL is felfogható, mint egy *mark-up language* (Postscript, PDF, RTF),**
- * **lényeges a *szedési előírások* érvényesítése: font, typeface, style, size,**
- * **bittérkép és vektor-geometriai alakdefiníciók, kerning, alignment**

Alak-illesztés- és keresés

- * „*search and replace*” editor szolgáltatás
- * „*wildcards*”, „*templates*”, *?*, ***
- * reguláris kifejezések
- * „*full text inversion*”
- * „*hashing*”

Rendezés és válogatás

- * v.ö.: **D. Knuth: A számítógép programozás művészte**
- * **speciális szöveges adatbázisok**

Tömörítés

- * **az ASCII kódrendszer 7 bitet használ karakterenként, de elemzések szerint átlagosan 1-2 bit elég lenne $\Rightarrow$ 5 bit „redundáns”!**
- * **Huffman kódolás**
- * **Ziv-Lempel kódolás és variációi (*Bell et al., Comp. Survey 21/1989*)**

Titkosítás

- * **DES (Data Encryption Standard, 1977, NSA)**
- * **RSA (Rivest-Shamir-Adleman) nyilvános kulcsú kódolás**
- * **Digitális telefon (CACM 36/3/1993)**
- * **permutációs forráskódolás**

Nyelv-specifikus műveletek

- * **betűzés (spell checking)**
- * **elválasztás (hyphenation)**
- * **szintaktikus elemzés (parsing)**
- * **statisztikus elemzés (stílusjelek)**
- * **szövegfeldolgozás**

Kép

- **digitális kép: első közelítésben kétdimenziós tömb, elemei: számok, vektorok, ...**
- **a digitális kép és a grafika kapcsolata, határesetek**

média típus *kép* reprezentáció

- *szín modell (tér)*
- *alfa csatornák*
- *csatornák száma*
- *csatorna mélység*
- *átfedés (interlacing)*
- *indexelés*
- *pixel viszony (aspect ratio)*
- *tömörítés*

műveletek

- *editálás*
- *pont műveletek*
- *szűrés*
- *kompozíció*
- *geometriai transzformációk*
- *konverzió*

Kép reprezentáció

szín modell (tér)

* 2 fő megközelítés:

⇒ az output berendezések színelőállítására alapján,

⇒ az emberi (fiziológiai) színérzékelés alapján.

* CIE szín tér:

⇒ Commission Internationale de l'Éclairage

⇒ a CIE XYZ „teret” a színspecifikáció *tristimulus* elmélete alapján hozták létre.

⇒ Grassmann elmélet

* RGB

⇒ szín = R(ed) + G(reen) + B(lue)

⇒ videó display (CRT) modell

* HSB

- ⇒ **szín = H(ue)+S(aturation)+B(rightness)**
- ⇒ **Hue = színezet (egy szögértékkel jellemezhető)**
- ⇒ **Saturation = színintenzitás**
- ⇒ **Brightness = fényesség (a szín „szürkeség”-tartalma)**

* CMYK

- ⇒ **emisszió (display): additív színkeverés**
- ⇒ **reflexió (papír): szubtraktív színkeverés (A papíron olyan „tinta” kell amely a kívánt színen kívül minden más színt elnyel.)**
- ⇒ **szín = Cyan+Magenta+Yellow+black**

* YUV

- ⇒ **a televízió technikában használatos („moduláció előtti” jelforma) megoldások gyűjtőneve**
- ⇒ **Y = luminancia (a fekete/fehér rész)**
- ⇒ **UV = színkülönbség jelek (Y-B, Y-R, krominancia)**
- ⇒ **cél: az átviteli csatorna jobb kihasználása (az emberi szem érzékenyebb a luminancia változásra!)**

alfa csatornák

- * láthatóság, szelekció, maszk, blende definiálása

csatornák száma

- * a színmodell dimenziója + α -csatornák száma

csatorna mélység

- * bitek száma a csatornán

átfedés (interlacing)

- * pixel, ill. csatorna szerinti elosztás a tároláskor

indexelés

- * lookup table (CLUT) használata

pixel viszony (aspect ratio)

- * a pixel (kép) szélességének és magasságának aránya
- * geometriai korrekcióval vehető figyelembe

tömörítés

- * ***probléma***: egy A4 méretű színes lap 24 bites RGB digitalizált képének tárolásához 300 dpi felbontás esetén **20 Mbyte** tárolókapacitás szükséges!
- * eljárások (formátumok) osztályozása:
  - ⇒kvázi- és veszteségmentes eljárások
  - ⇒általános- és speciális eljárások
- * **RLE, LZW, ...**
- * **JPEG (Joint Photographic Experts Group), DCT**
- * **GIF, TIFF**

Kép műveletek

... csak azokat tekintjük, amelyek prezentációk előkészítése során közvetlenül használatosak a képanyag összegyűjtésére... , azaz

- **pixelműveletek (igen)**
- **képanalízis, alakfelismerés (nem)**

szerkesztés

- * **select/cut/copy/paste**
- * **pixelek csoportjaira értelmezett (window, szabályos mask, free-hand-mask)**
- * **bonyolultabb: maszkillesztés**
- * ...

pont műveletek

- * **tresholding (vágás/küszöbölés)**
- * **színkorrekció**
- * ...

szűrés

- * **képesítés**
- * **képsimítás, ...**

kompozíció

- * kép létrehozása különböző forrásokból vett részletekből
- * α -csatornák szerepe
- * ...

geometriai transzformációk

- * eltolás, forgatás, tükrözés, nyújtás
- * döntés (*skewing, slanting*)
- * affin, projektív
- * ...

konverziók

- * tárolási formátumok között
- * színmodell
- * nyomtatás-előkészítés
- * újradigitalizálás (resampling)

Grafika

- gyakran összekeverik a digitális képpel (van valami alapja...)
- a megkülönböztetés alapja: interpretálás, szerkesztés (rendering), azaz a *grafika a grafikus adatok képi interpretálása*
- szükség van egyrészt a *grafikus adattípusra*, melynek előfordulásai a *modellek*, másrészt az *interpretáló műveletre*
- digitális kép és a grafika kapcsolata, határesetek: hogyan lesz a grafikából kép?

média típus *grafika* reprezentáció

- *geometriai modellek*
- *test (térbeli, solid) modellek*
- *fizikai alapú modellek*
- *tapasztalati modellek*
- *rajz modellek*
- *külső formátumok a modellekhez*

műveletek

- *primitív editálás*
- *strukturális editálás*
- *árnyékolás*
- *leképezés*
- *megvilágítás (lighting)*
- *nézeti beállítás (viewing)*
- *interpretálás (rendering)*

Grafika reprezentáció

- ... ez csak durva áttekintés ...
- bővebbet: pl
  - Newmann, Sproull: *Principles of Interactive Computer Graphics*, McGraw-Hill, 1979.
- *objektum*: valamilyen dolog a *színen*, amelyet geometriailag modellezünk (pl. virágcserep, asztalláb, stb.)

geometriai modellek

- 2D/3D geometriai primitívek: (szakasz, sokszög, ellipszis, poligon, görbe, stb...)
- objektum-koordináták, világkoordináták, modellező transzformációk
- struktúra hierarchiák a geometriai modellezés alapjai
  - (könyvszekrény ... = a fiókok strukturált rendszere....)
- berendezés-független grafikus (programm-)könyvtárak:
  - ❖ GKS (*Graphic Kernel System*), ISO 1985,
  - ❖ PHIGS (*Programmer's Hierarchical Interactive Graphic System*) ISO 1989, PHIGS+, 1991
  - ❖ PEX = PHIGS Extension to X
  - ❖ OpenGL (OpenGL Arc. Rew. Board, Silicon Graphics, 1993)

Térbeli (test) modellek

- **CSG (Constructive Solid Geometry):** a modellezendő testek egyszerűbbekből áthatással, egyesítéssel, metszéssel, különbségképzéssel alakulnak ki
- **Forgási felületként (lathing):** 2D görbét forgatunk egy 3D-beli tengely körül
- **Extruzió:** 2D görbe mozog a 3D térben valamilyen pálya mentén
- **Ezek kevésbé időigényesek, mint a primitívekkel történő strukturált modellezés**

2.2 Temporális média típusok

- *videó*
- *audió*
- *zene*
- *animáció*

Videó

A „számítógépes“ (digitális) videót az analóg videón keresztül érthetjük meg. Mindkettő időben egymást követő képek (*frame*-k, „képkockák“) sorozatának elektronikus reprezentációja.

Kísérheti audió csatorna is (multimédia), de itt tisztán *vizuális média típusnak* tekintjük.

Megjegyzés: Az analóg videót nem tároljuk a számítógépen belül, azaz szűkebb értelemben nem adattípus. Mégis, a digitális videó megértéséhez szükség van valamilyen szintű ismeretére. Az analóg videó kezelése sokszor számítógéppel vezérelhető.

média típus *analóg videó*

reprezentáció

- *frame gyakoriság*
- *letapogató vonalak (scan lines) száma*
- *aspect ratio*
- *átfedés (interlacing)*
- *minőség (quality)*
- *kompozit vs. komponens*

műveletek

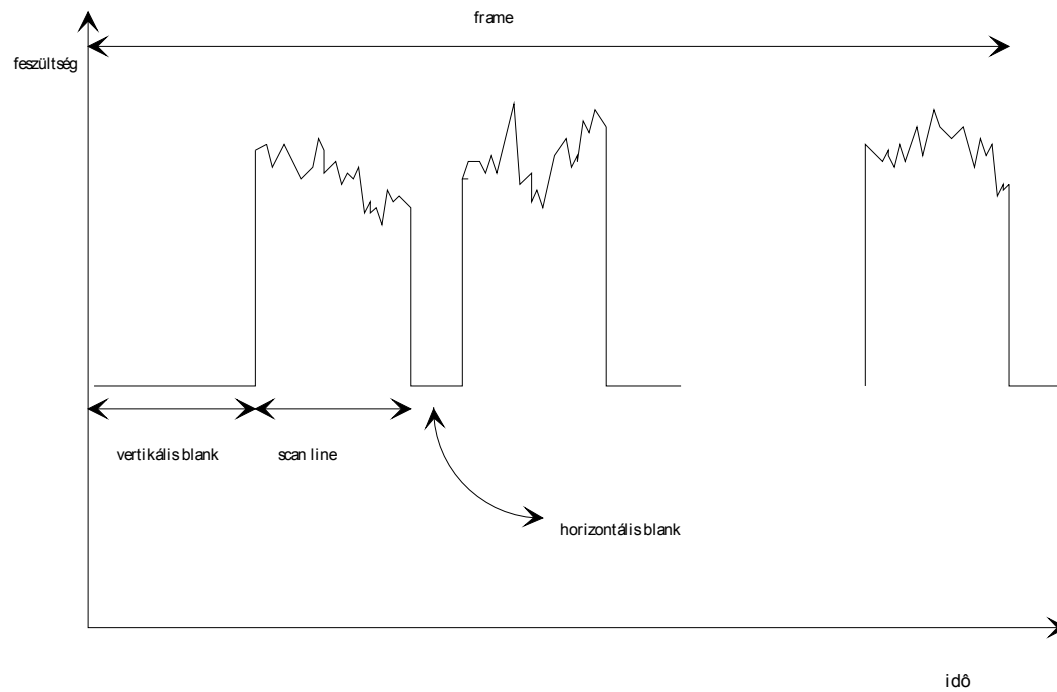
- *tárolás (rögzítés)*
- *visszakeresés*
- *szinkronizáció*
- *szerkesztés (editálás)*
- *keverés*
- *konverzió (átalakítás)*

Megjegyzés: Az analóg videót megértéséhez komoly elektronikai és jelelméleti ismeretek szükségesek.

Az analóg videó elektromos jel, a vizuális információt az elektronikus jelhullám alakjának (amplitúdójának) megváltoztatásával kódolják. Vannak bizonyos *szabályok* a jelszerkezetre vonatkozólag, hogy videójelről beszélhessünk. Ezek a szabályok

- ⇒ meghatározzák a jelfolyam *frame*-kre osztását,
- ⇒ a *frame*-k vízszintes pásztázóvonalakra osztását,
- ⇒ a színek ábrázolásának módját,
- ⇒ a szinkronizációs információ elhelyezését.

■ **Frame gyakoriság (rate):** a videójel által egy másodperc alatt előállított képek száma (25-75 HZ) ($=\alpha$)

■ **Pásztázó vonalak száma/frame** ($=\beta$)

$$\Rightarrow \text{scan rate} = \alpha * \beta$$

■ **Aspect ratio: szélesség:magasság viszony** (4:3, 16:9)

■ **Átfedés (interlacing):** a páros és páratlan sorszámú pásztázó vonalak különválasztása (mezô, field) a villogás csökkentésére.

■ **2:1 átfedési arány= 2 mezô van egy frame-ben**

■ **minőség:**

- mérése (felbontás, jel/zaj viszony)
- felhasználói-, professzionális-, adó minőség

■ **Kompozit vs. Komponens videó**

$\Rightarrow$ a TV sugárzási szabványok biztosítják a színes adás vételét ff készülékekkel: különválasztották a színinformációt (krominancia) az intenzitástól (luminancia)

$\Rightarrow$ kompozit videó: a krominancia és a luminancia egy elektromos jellé kombinálódik

$\Rightarrow$ komponens videó: több -szinkronizált- párhuzamos jel segítségével kódolják. (YUV $\Rightarrow$ 3jel, S-videó, Y/C $\Rightarrow$ 2 jel), konverziók a zajt növelik ...

Videó-jel formátumok

- NTSC (*National Television Systems Committee*): Amerika, Japán, Óceánia
- PAL (*Phase Alternation Line*): Európa, India, Kína, stb
- SECAM (*Séquentiel Couleur avec Mémoire*) Franciaország, Oroszország, Közelkelet, stb
- RGB (⇒ komputer display, IBM VGA ⇒ ipari szabvány)
- HDTV (*High Definition Television*):
  - 16:9! + 1000 < scan lines!
  - Hi-Vision (MUSE, „1125/60“, ...) ⇒ Japán
  - HD-MAC („1250/50“, ...) ⇒ Európa

Comparison of analog video signal formats.

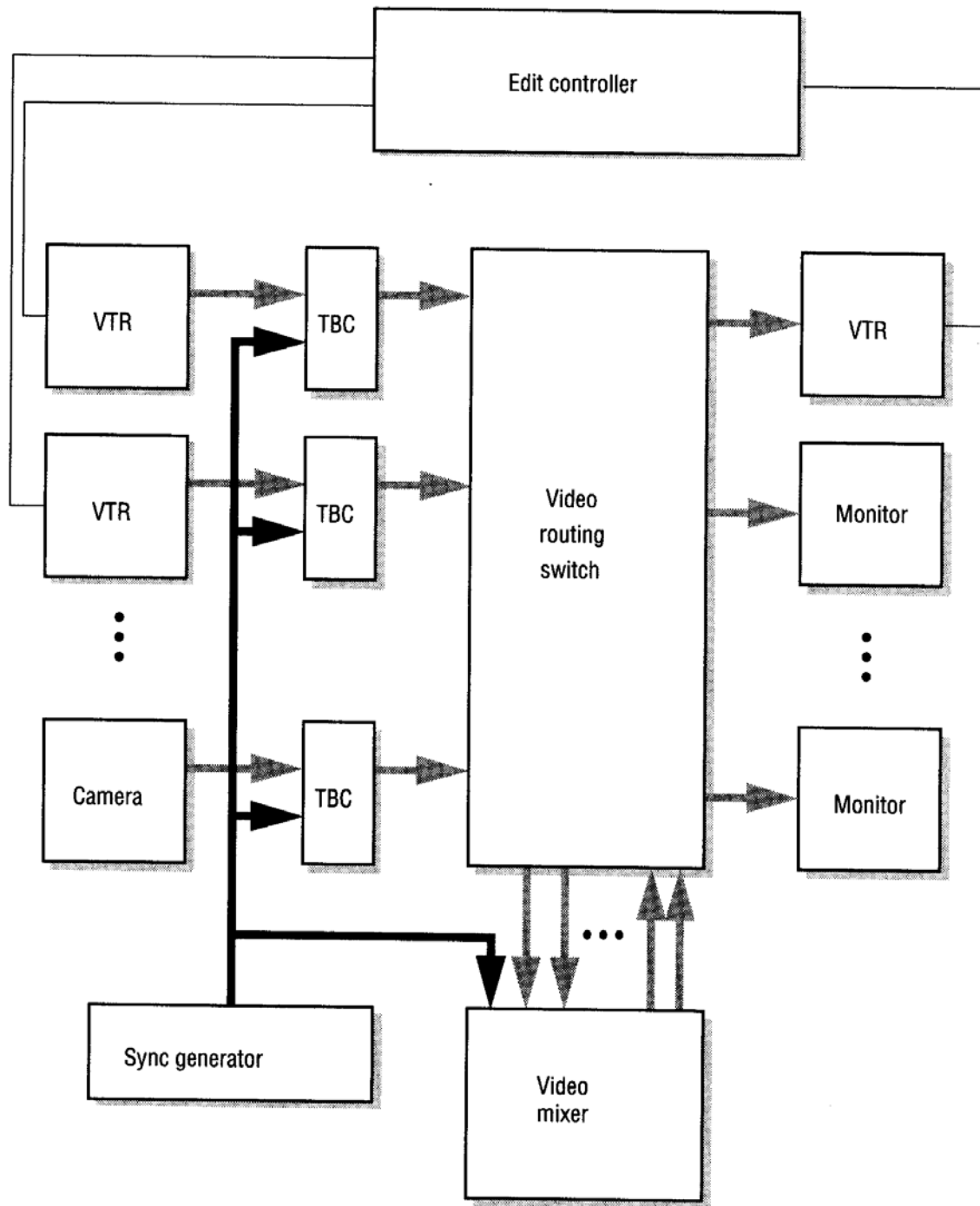
Signal format	Components	Frame rate (Hz)	Scan lines	Aspect ratio	Interlacing
NTSC	1	29.97	525	4:3	2:1
YUV 525/60	3	29.97	525	4:3	2:1
PAL	1	25	625	4:3	2:1
SECAM	1	25	625	4:3	2:1
YUV 625/50	3	25	625	4:3	2:1
RGB	3	~25–75	~200–1000	Varies	Usually 1:1
1125/60 (aka SMPTE 240M, Hi-Vision, MUSE)	3	30	1125	16:9	2:1
1250/50 (aka HD-MAC)	3	25	1250	16:9	2:1

Analóg videó műveletek

... a videókészítés folyamata... :

- **pre-produkció (forgatókönyv készítése)**
- **produkció (kamera felvétel)**
- **poszt-produkció (editálás, szerkesztés)**

... a mi szempontunkból a 3. fázis érdekes!

... egy poszt-produkciós stúdió berendezése:

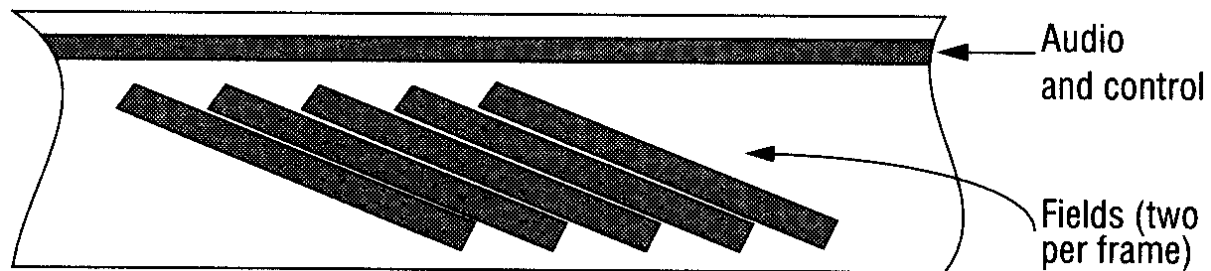
- videó források (sources, VTR, Camera)
- videó nyelők (sinks)
- átirányító kapcsolók (routing, switch)
- szerkesztő vezérlők (edit controller)
- videó keverők (mixer)
- videó szinkronizációs berendezés (syncr. equipment syncr. generator, time base controller, TBC)

... az összes lehetséges feladatok, funkciók számbavétele bonyolult lenne!

... alapvető funkciók:

Analóg videó rögzítése (tárolása):

- régen hagyományos celluloid filmre (*kinescop*, telecin)
- ma általánosan elterjedtek a videó szalagok
  - "helicalscan"
  - pozicionálási problémák
  - minőség-megőrzési problémák az átjátszásnál, hosszú tárolásnál

videó szalag

Analog video tape formats.

Tape format	Width	Signal	Quality
Type B	1"	Composite	Very high
Type C	1"	Composite	Very high
Betacam	1/2"	Component	Very high
MII	1/2"	Component	Very high
U-matic	3/4"	Composite	Good to very good
Hi8	8mm	Component	Good
S-VHS	1/2"	Component	Good
Video8	8mm	Composite	Fair
VHS	1/2"	Composite	Fair

Videódiszk

- legelterjedtebb az LV (*Laser Vision*) read only videódiszk (R/W is van!)
- az audió CD elődje
- a "felírás" digitális, egy a középpontból a lemez széle felé haladó *spirál* mentén történik, de a berendezés csak analóg jelet tud visszaadni
- CAV (Constant Angular Velocity) formátum
  - állókép, reverse play, sebesség változtatható
- CLV (Constant Linear Velocity) formátum
  - nincs állókép, nincs reverse play, sebesség nem változtatható, de
  - 2x tárolási kapacitás!

	CAV	CLV
Capacity^a	30min (NTSC)	
(duration/side)	36min (PAL)	60min
(frames/side)	54000 frames	(not frame addressable)
Access time^b		
(worst case)	3s	10s
Drive revolution	1800 rpm (NTSC)	600–1800 rpm (NTSC)
	1500 rpm (PAL)	570–1500 rpm (PAL)
Quality	High	High

a. Capacity data is for 12" discs.

b. Access times will vary from player to player.

Analóg videó visszakeresés

- a visszakereséshez címzés szükséges!
- pl.: CAV LV esetén a frame-k számozva vannak (1-54000)
  - n és m közötti frame-k lejátszhatók
- videó szalagnál nem mindig lehet a frame-t címezni. (manuális keresés)
- pre - roll probléma
- idő kódok: *óó:pp:ss:ff* ,
  - LTC (Longitudinal Time Code)
  - VITC (Vertical Interval Time Code)
  - PAL, SECAM (EU) => EBU Time Code
  - NTSC (Amerika) => SMPTE Time Code

Analóg videó szinkronizálás

- timebase = jel időzítés, azaz mikor kezdődik és ér véget egy frame/scan line
- hibák:
  - cíterázás (jitter)
  - fázis eltolódás
- javítás:
  - szinkron generátor

- genlock (egy input szinkron jellel szinkronizálja az outputot)
- TBC (timebase corrector) eltávolítja a citterázást

Analóg videó editálás

- lényegében: másolás (dubbing)
  - csak kivágás (cut only) editálás
    - lejátszó ⇒ edit control ⇒ felvevő
  - A-B editálás (A-B roll)
    - lejátszó ⇒ mixer ⇒ edit control ⇒ felvevő
- ↑
lejátszó

Analóg videó keverés

- digital videó effektusok (DVE)
- a keverés sémái: *átmenetek és effektusok*
  - vágás (cut)
  - beleolvadás (fade) (fekete háttérbe)
  - feloldódás (cross fade)
  - áttűnés (wipe)
  - bebukás (tumble)

- **kitakarás (wrapping)**
- **(keying)**
- **ezek legtöbbször paraméterezhetőek**

Analóg videó konverzió

- **scan konverterek**
- **áttérés más megjelenítőre**
- **információ vesztes**

média típus *digitális videó***reprezentáció**

- *a mintavételezett analóg formátum*
- *mintavételezés gyakorisága*
- *minta mérete és kvantálás*
- *adat gyakoriság (data rate)*
- *frame gyakoriság (frame rate)*
- *tömörítés*
- *interaktivitási támogatás*
- *skálázhatóság*

műveletek

- *tárolás (rögzítés)*
- *visszakeresés*
- *szinkronizáció*
- *szerkesztés (editálás)*
- *effektusok*

– *konverzió (átalakítás)*

Megjegyzés: A digitális videó alkalmazása elterjedt dolog az adóknál, manapság, a jó hatékonyságú tömörítés lehetővé teszi, hogy munkaállomásokon és fogyasztói termékekben is megjelenjen.

- lényeges különbségek vannak a stúdió digitális videó és a számítógépes digitális videó között
- konstans frame gyakoriság - (időzítés) timing

Digitális videó reprezentáció

frame = digitális kép

(ebből az ábrázolásra vonatkozóan sok dolog következik)

- **mintavételezett analóg formátumok**
  - szintézis
  - mintavételezés
- **mintavételezési frekvencia**
  - befolyásolja a szükséges tár nagyságát és a minőséget
  - mintavételezési elmélet, *Nyquist korlát*
  - befolyásolja a minta (utó)feldolgozására rendelkezésre álló idő
- **minta méret és kvantálás**
  - minta méret: = egy minta érték tárolásához szükséges bitek száma
  - kvantálás:= folytonos $\Rightarrow$ diszkrét leképezés
    - lineáris kvantáló (ekvidisztáns)
    - logaritmikus kvantáló
  - magas frekvenciájú (high data rate) és alacsony frekvenciájú (low data rate) formátumok
  - magas frekvenciájú formátumok
    - digitális komponens videó (CCIR 601)

- **3.375MHz (NTSC YUV525/60) és (PAL YUV625/50) esetén is!**
- **m:n:l változatok**
- **digitális kompozit videó**
  - **jobban "szeretik"**
- **CIF / QCIF (Common Intermediate Format) (Quarter-CIF)**
  - **CCITT, videó konferenciákhoz**
  - **CCIR 601 4:1:1**
- **Digitális HDTV**
  - **(nem szabvány, csak technológiák egy csoportja)**

(táblázatos összehasonlítás)

- **Adat frekvencia**

- **a magas frekvenciájú formátumok alacsony frekvenciájúakká konvertálhatók**
- **adattömörítéssel**
- **a függőleges és vízszintes felbontás csökkentésével**
- **a frame frekvencia csökkentésével**
  - **pl. adó minőség: 10Mbyte/sec**
    - **felbontás felezéssel (VHS)**
    - **frame frekv. felezés**
    - **1/10-szeres tömörítés**
- **= kb. 1/100 szorosa az eredetinek : 10 Mbit/sec (LAN, CD-ROM)**

Table 2.4 Digital video formats.

Digital video format	Analog formats sampled	Sampling rate (MHz)	Sample size	Approximate video data rate (Mbyte/sec) ^a	Frame resolution ^b
Digital component (CCIR 601)	525/60 YUV 625/50 YUV	13.5 ^c	8/10	30.9, 20.6, 15.4 ^d	720 × 500 720 × 600
Digital composite	Composite NTSC Composite PAL	14.3 17.7	8	11.2 13.7	768 × 510 948 × 608
CIF				4.5	360 × 288 ^e
QCIF	Various	Various	8	1.1	180 × 144 ^e
Digital HDTV ^f	NA	NA	NA	~125 ^g	~1600 × ~900

- a. The video data rate is not simply the product of the sampling frequency and sample size since not all parts of a video signal contain visible picture information.
- b. These numbers refer to samples per line and numbers of lines sampled.
- c. This refers to the sampling frequency of the Y component, the color difference signals are sampled at fractions of this rate (specifically 1/2 this rate or 6.75 MHz is used for CCIR 601 4:2:2, 1/4 this rate for 4:1:1).
- d. These values refer to the data rates for CCIR 601 4:4:4, 4:2:2 and 4:1:1 respectively using 8-bit samples.
- e. This is the resolution of the Y (luminance) data. Chrominance data has one quarter this resolution.
- f. There is no standard digital HDTV format, the data rate and frame resolution given here are estimates.
- g. Based on 24 bits per pixel, 1600×900 pixels per frame, and 30 frames per second.

- **Frame frekvencia**
  - 25-30 = *full-motion* videó
  - 10-15-20 (következmények)
- **Tömörítés**
  - veszteségmentes, veszteséges (nem gond)
  - valós idejű (real time) tömörítés, (ki)tömörítés, szimmetrikus sémák
  - interframe, vs intraframe, (időbeni redundancia key frame-k)
- **Interaktivitás támogatása**
  - véletlen keresés, a frame-k egyedi címzése
- **Skálázhatóság (hangolhatóság)**
- átviteli (transmit) hangolhatóság
- vételi (receive) hangolhatóság
- alacsony frekvenciájú videó formátumok
- DVI (PLV, RTV): VHS 1Mbit/s, interframe
- MPEG (1,2,3)
- JPEG , intraframe, 640x480

- **px64, CCITT javaslat, az ISDN-re applikált, 2x valós idejű, videó konferenciához**

Digitális videó műveletek

... előnyei ... :

- megnyitja az utat a szoftveres manipuláció előtt
- lehetővé teszi az adathálózaton történő továbbítást
- lehetővé teszi a gyors, pontos duplikálást

Digitális videó tárolása

- mint digitális adat - elvben - bármilyen digitális adathordozón tárolható, de(!)
- fontos a (videó frekvenciájú) átviteli (visszakeresési) sebesség
- adathordozók:
  - mágnes szalag (1 órányi CCIR 4:2:2-höz 72Gbyte kell!, 1 órányi digitális HDTV-hez terabyte nagyságrend)
    - digitális videoszalag formátumok: D1.2.3.5 DCT, Digital Betacam.
    - alkalmazás, professzionális posztprodukciónál (gyakran használt anyagok)
  - speciális célú mágnes tárolás, pl. lemez (30-60 sec), puffer!
  - videó memória board (nagy félvezető memória)
  - általános célú mágneses és optikai tárolás alacsony adatfrekvenciákhoz (tömörített adatokhoz) alkalmazhatók

Digital video tape formats.

Tape format	Tape size	Video format	Manufacturers
D1	3/4"	CCIR 601 (8-bit)	Sony, BTS
D2	3/4"	Digital composite	Ampex, Sony
D3	1/2"	Digital composite	Panasonic
DCT	3/4"	CCIR 601 (8 bit, 2:1 compressed)	Ampex
D5	1/2"	CCIR 601 (10-bit) and digital composite	Panasonic
Digital Betacam	1/2"	CCIR 601 (10 bit, 2:1 compressed)	Sony, BTS

Digitális videó visszakeresése

- **frame címzés szükséges (időkód, frame sorszám)**
- **gond: a tömörítés változó méretű adatokat (kód) eredményez, indexelés**
- **key frame kódja független csupán**

Digitális videó szinkronizálása

- **ugyanaz a probléma, mint az analóg videónál (jitter, shift)**
- **a digitális kezelés új lehetőségei: szoftveres beavatkozás**

Digitális videó editálása

- **szalag alapú- és nemlineáris editálás**
- **ugyanazok a lehetőségek, mint az analóg esetben**
- **nem kell számolni a minőségromlással**
- **az átrendezés nem igényli hatalmas adatmennyiség másolását (indexek módosítása!)**

Digitális videó effektusok

- **real-time effektusok (mint az analóg videónál)**
- **nem real-time effektus-készítés is lehetséges!**

Digitális videó konverziók

- **real-time konverzió**
- **nem real-time konverzió**

média típus *digitális audió***reprezentáció**

- *mintavételi frekvencia*
- *minta méret és kvantálás*
- *csatornák száma*
- *átfedés (interleaving)*
- *negatív minták*
- *kódolás*

műveletek

- *tárolás (rögzítés)*
- *visszakeresés*
- *szerkesztés (editálás)*
- *effektusok és szűrés*
- *konverzió (átalakítás)*

Megjegyzés: A digitális audió két fő területen fordul elő: telefon hálózatoknál, ill. a szórakoztató iparban (CD).

Digitális audió reprezentációja

Digitális audió tárolása

- ADC/DAC

Mintavételezési frekvencia

- telefon: 3.4kHz sávszélesség - 8kHz mintavételezési frekvencia
- HiFi: 20kHz az emberi hallás „sávszélessége“ - 40kHz mintavételezési frekvencia szükséges

Minta méret és kvantálás

- kvantálási hiba
- lineáris
- logaritmikus
- előnyök, hátrányok

A csatornák száma

- 2, 4 (stereo, quadphone)
- 16, 32 (professzionális rögzítéshez)

Interleaving

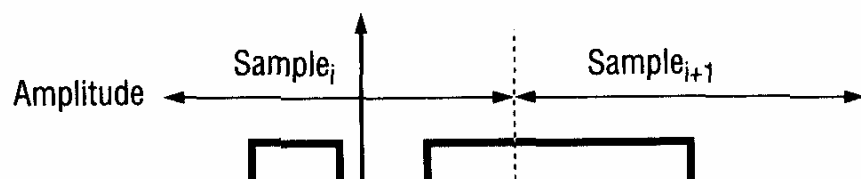
- a csatornákat „egyszerre kell“ lejátszani
- előny, hátrány

Negatív minta

- előjeles, előjel nélküli ábrázolás

Kódolás

- referencia: PCM (Pulse Code Modulation) vs. ‘pulse amplitude modulation’
- ADPCM (Adaptive Delta PCM) a mintaértékek különbségét tárolja. Variációk: le lehet menni egy bitre, ami csak azt jelzi, hogy a következő érték nagyobb-e. Skálázó dekódoló.
- CCITT G.721 szabvány

Some digital audio formats.

	CD audio	DAT	G.721	A-law ^a μ-law
Sampling rate (kHz)	44.1	48 ^b	8	8
Sample size (bits)	16	16	16/4 ^c	8
Quantization	Linear	Linear	Linear	Log
Number of channels	2	2	1	1
Data rate per channel (10 ³ bit/sec)	705	768	32	64
Encoding	PCM	PCM	ADPCM	PCM
Quality	Very high	Very high	Moderate	Telephone

- M a. A-law is used within European telephone systems, while μ-law is North American.
- b. DAT has a number of audio formats – three sampling frequencies are possible (32kHz, 44.1kHz and 48kHz) and the 32kHz rate may use either 16-bit linear quantization or 12-bit nonlinear; in the second case two or four tracks may be recorded. The numbers listed are for the highest quality DAT format.
- c. This first number refers to the decoded sample size, the second to the encoded size.

objektumok, környezetek, keretrendszerek

Digitális audió műveletek

Digitális audió tárolása

- ma elég jó hatásfokkal megoldott
- „mountolás“ problémája, DAT, CD

Digitális audió visszakeresése

- folytonosság problémája

Digitális audió szerkesztése

- cross fade
- play list
- volume control
- hagyományos műveletek

Digitális audió effektusok

- késleltetés, kiegyenlítés, normalizáció, zaj redukció, időtömörítés, pitch shift, stereo effektus, akusztikus környezet effektus

Digitális audió konverzió

■ ADPCM⇒PCM

média típus *zene***reprezentáció**

- *működési vs. szimbolikus*
- *MIDI*
- *SMDL*

műveletek

- *visszajátszás és szintézis*
- *időzítés (timing)*
- *szerkesztés (editálás)és kompozíció*

Megjegyzés:

- a számítógépek ma már képesek zenei élménynek számító hangzás létrehozására,
- a multimédiának fontos eleme lehet a speciális (zenei) csatorna kihasználása,
- az authoring rendszerek konzerveket használnak, ami más mint a számítógépes zeneszerzés!

Digitális zene reprezentációja

Operációs vs. szimbolikus

- milyen mértékben és módszerekkel kell a reprezentációnak tartalmazni az előadásra (performance) vonatkozó specifikációt?

MIDI (Musical Instrument Digital Interface)

- operációs reprezentáció
- 80-as évek eleje: hangszergyártók vezették be
- MIDI üzenetek(message), portok (IN,OUT,THRU)
- konfigurációk: keyboard/szintetizátor, sequencer
- alapfogalmak:
  - csatorna (channel): 16 db, a berendezések nem biztos, hogy mindet fogadják
  - billentyű szám (key number) 128/88
  - kontroller (128x4bit) a hang képzését (generálását) módosítja; nem mind foglalt
  - program/patch: audió paletta
  - polifónia: az a képesség, hogy egy időben több hang is lejátszható
  - dal (song) komplett MIDI üzenetsorozat, dal
  - időzítő óra: időalap: PPQ (parts per quarter note, 24,96,480); tempó: BPM (beats per minute)

- **MIDI szinkronizáció: külső-belső, master (belső) $\Rightarrow$ 24PPQ**
- **MTC: MIDI Time Code a film/videó szinkronizációhoz használatos**

- a MIDI -üzenet szerkezete: 1 db *command* (status)+ néhány *data* byte: (első bit 1/0)
  - hang üzenetek (8C-EC) hangjegy, leütés ideje, sebessége, erőssége, stb.
  - csatorna mód üzenetek (BC, 121-127 kontroller értékek): pl. csatornák szétválasztása.
  - rendszer üzenetek (F0-FF): nem csatorna specifikus, időzítés, stb.
- a MIDI korlátai:
  - baud rate= 31250 bit/sec, $\Rightarrow$ < 500 hangjegy/sec
  - nincs hálózati protokoll, berendezés címezés
  - berendezés függő részek
  - színpadvilágítás!
  - *General MIDI*

SMDL

- MIPS (Music Information Processing Standards) bizottság (ANSI)
- SGML alkalmazás
- középpontban a *zenemű*
- strukturáltan négy szekció van (*core, gestrual, visual, analitical*)

Zene műveletek

- zene és audió összehasonlítása (vö, kép és grafika)

Szintézis és lejátszás

- más léptékű, határfokú a kontroll, mint az audiónál
- nagyobb interaktivitás

Zene időzítése

- sokkal inkább explicit, mint az audió esetében

Zene szerkesztése és komponálás

- széles repertoárja a megengedett műveleteknek
- rengeteg ilyen célú szoftver elérhető
- szubjektív megítélések

média típus *animáció***reprezentáció**

- *"cel" - modellek*
- *jelenet (scene) - alapú modellek*
- *esemény (event) - alapú modellek*
- *kulcs frame-k*
- *artikulált objektumok és hierarchikus modellek*
- *szkriptek és procedurális modellek*
- *fizikailag megalapozott és tapasztalati modellek*

műveletek

- *grafikus operációk*
- *mozgás és paraméter kontroll*
- *előadás, interpretálás (rendering)*
- *visszajátszás (playback)*

Animáció: a dolgok időbeli változásának az ábrázolása.

Tradicionálisan:

- képek, rajzok sorozata, amelyek valamilyen hasonlósággal bírnak
- megfelelő gyakorisággal kivetítve a mozgás illúzióját keltik

Számítógépes animáció:

- szoftver segítségével produkált képek sorozata

Eltérés és hasonlóság a digitális videó és az animáció között:

- a problémafelvetés hasonló a kép $\leftrightarrow$ grafika esethez
- egy (nem túl szerencsés alap): természetes $\leftrightarrow$ mesterséges forrás
- jobb alap: a modellezés + interpretálás

Animáció reprezentációja

"Cel" modellek

- annak idején az animátorok (celluloid) fóliára rajzoltak, a fóliákat egymásra helyezték (szuperpozíció), így jött létre a jelenet (scene), a mozgáshoz a megfelelő részeket mozgatták
- mindez számítógéppel is modellezhető (transzparencia csatorna! + mozgatás)

Jelenet alapú modellek

- ha adott valamilyen eszközrendszer grafika modellezésre, akkor ennek segítségével függetlenül leírhatók külön-külön az egyes komplett képek (jelenetek), az animáció ezek sorozata
- redundáns!

Esemény alapú modellek

- a cél az egymás utáni jelenetek közötti különbség leírása
- redundancia csökken, függőség nő!

Kulcs frame-k

- kulcs frame: az egymás utáni jelenetek viszonyító alapja
- dupla (től-ig) kulcs frame-k, interpoláció

Artikulált objektumok és hierarchikus modellek

- hierarchikus modellek a kulcs frame-k kiválasztása és az interpoláció egyszerűsítésére
- (példa: az óra és mutatói...)

Szkriptek és procedurális modellek

- szkript (script) nyelvek a kulcs frame-k és az interpoláció megadására.
- (példa: "csukd be az ajtót", "pattanjon 5ször a labda a padlón")

Fizikailag megalapozott és tapasztalati modellek

- **fizikai törvényeket a háttérben**
- **(példa: biliárd golyók mozgása, ...)**

Animáció műveletek

Grafikus műveletek

- **a háttérben grafikaként értelmezhető jelenetek vannak**

Mozgás és paraméter kontroll

- **a mozgás hozzáadása a grafikához**
- **3D hatás és kezelése**

Animáció interpretálás (rendering)

- **valós idejű**
- **nem valós idejű (pre-rendered)**

Animáció visszajátszás (playback)

- **valós idejű $\Rightarrow$ több lehetőség, flexibilitás**
- **nem valós idejű $\Rightarrow$ mint a videó esetén**